

Synpunkter: Samråd ÖP 2045 & MKB - Energiproduktion

Till: kommun@morbylanga.se

Cc: kalmar@lansstyrelsen.se

Innehållsförteckning

Energiproduktion	1
Värdet av en fri horisont?	1
Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap	2
ICOMOS kommentarer om vindkraft i världsarvet 2013	3
Ljusföroreningar	4
Buller	4
Fastighetsvärden	5
Skyddsavstånd	5
Nej till vindkraft i hela kommunen	6
Gårdsproduktion	6
Bifogade filer	6
Kommentarer i urval	6
Underskrifter	8

Energiproduktion

Med tanke på att energiproduktion INTE är ett kommunalt ansvar, är vi förvånade hur stor vikt kommunen lagt på att reservera stora arealer för vindkraft, solceller, biogas, batterilagring, vätgas, fjärrvärme - kanske även SMR? Miljöfarliga verksamheter. Nya områden har tillkommit sedan vindbruksplanen 2011. Gemensamt för alla områden, förutom Kastlösa deponi, är vindstyrkan.

Värdet av en fri horisont?

Vare sig man läser Mörbylånga kommuns nuvarande översiktsplan 2014 eller frågar människor varför de väljer att bo eller besöka södra Öland går det en röd tråd genom svaren: Lugnet, naturen, avsaknaden av ljus- och ljudföroreningar, den obrutna siktlinjen, tystnaden på Alvaret, det rika fågellivet, botaniska skatter, kulturhistoria som sträcker så långt tillbaka som vi vistats på denna plats.

Här värnar vi om vår natur. Vi lever i ett världsarv - Södra Ölands odlingslandskap - människans lyckade samspel med naturen. Ett världsunikt, levande, medeltida odlingslandskap, ett resultat av öläningarnas mångtusenåriga påverkan på bygden, allt sedan stenåldern. Strandskyddet är det mest restriktiva, 300 meter, med få undantag. Lugnet på landet bevaras med restriktionerna för byggande på jordbruksmark, Natura 2000 och alla kultur- och fornminneslämningar. Vi har en fågelrikedom som slår det mesta.

Astronomer uppskattar det naturliga mörkret för att studera stjärnhimlen. Turismen består av fågelskådare, naturälskare och vandrare. Den obrutna siktlinjen alvaret och havet bjuder på är en lisa för själen. Till våra hamnar anländer båtar från när och fjärran, än har vi kvar några yrkesfiskare.

Vår koppling till naturen är stark. Svenskarna är ett av de mest sekulära folken i världen när det kommer till traditionell religion. Men när det gäller naturen, årstidernas växlingar, det skiftande vädret, vårt otroligt vackra land - då blir svensken som religiös. Det är samma förundran varje vår, de första blåsipporna, när löven spricker, när flyttfåglarna dyker upp och när den första snön faller. Vi blir som pånyttfödda och hänryckningen av att få bo på en så vacker plats blir närmast en religiös upplevelse.

Den obrutna siktlinjen är "helig" när det gäller strandskyddet. Det borde vara likadant för höga vindkraftsanläggningar, oavsett om de ligger på land eller till havs. Fyren Långe Jan vid Ölands södra udde är Sveriges högsta fyr, med sina 42 meter den högsta byggnaden på Öland.

Öland lever på den fantastiska havsutsikten. Att freda skönheten i världsarvet Södra Ölands odlingslandskap från högre vindkraftverk borde vara en självklarhet.

Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap

*För 25 år sedan blev Södra Ölands odlingslandskap Sveriges tionde världsarv, vilket firades stort. När Sverige nominerade Södra Öland och accepterade Unescos världsarvskommittés beslut tog vi på oss ett långtgående ansvar: **Det är inte Unesco som lovat skydda Södra Ölands odlingslandskap. Det är Sverige.** Den som nominerar ger ett löfte till världen: Arvet ska bevaras och bevarandet finansieras av landet självt. Världsarv kan förändras men det som definierar värdet hos världsarvet ska bevaras.*

Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap¹ – det lyckade samspelet mellan människan och naturen, omfattar hela 14 av våra 18 socknar i Mörbylånga kommun. Det finns förordningar och regler för hur ett världsarv ska skyddas och bevaras.

"I och med denna utnämning har svenska staten förbundit sig att upprätthålla odlingslandskapets värden på södra Öland, för all framtid."

"Världsarvsområdet är ett prioriterat område för Länsstyrelsens arbete med natur- och kulturvård."

När Cementa, numera Heidelberg, sökte tillstånd att bygga vindkraft upp till 150 meter höga, kom det tydliga besked från ICOMOS, som är UNESCOs expertorgan för kultur- och miljöfrågor och för världsarvskonventionen. Höga vindkraftverk och energiproduktion är inte förenliga med bevarandet av världsarvet.

Första brevet skickades till Mörbylånga kommun 2011, se bilaga, från ICOMOS Sweden. Andra brevet är från 2013 från ICOMOS i Paris. Då brevet är på engelska bifogas även en svensk översättning.

---

¹ <https://sodraoland.com>

ICOMOS kommentarer om vindkraft i världsarvet 2013

Placering av vindkraftverk inom UNESCOs världsarvsområde är inte förenligt med deras intentioner och uppfattning. Cementa sökte tillstånd att bygga ett antal vindkraftverk upp till 150 meter höga i världsarvet för mer än tio år sen. Mark- och miljödomstolen avslög ansökan, främst på grund av ängshöken. Ett komplicerat ärende med många turer.

Frågan lyftes till ICOMOS/UNESCO om högre vindkraftverk var förenliga med den kulturvärldsarvsstatus som Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap har. ICOMOS är Unescos expertorgan beträffande kulturvärldsarv. Deras utlåtande sändes till den svenska myndighet som hanterar kulturvärldsarv, det vill säga Riksantikvarieämbetet. Riksantikvarien personligen varnade i ett brev landshövdingen och kommunalrådet för troliga konsekvenser om de föreslagna verken kom till stånd. Kommunalrådet glömde att diarieföra brevet som således inte var offentligt när beslut fattades.

Brevet, på engelska, daterat 2013, tillsammans med svensk översättning, är del av våra samlade synpunkter. I brevet kan vi följa initiala ställningstaganden, överväganden samt slutsatser från ICOMOS.

- ICOMOS comments on Proposed windturbines 2013.pdf
- Svensk översättning ICOMOS comments on Proposed windturbines 2013.pdf

"Levande kulturlandskap, som Södra Ölands odlingslandskap är, bör vara förenligt med evolution och teknik, förutsatt att det inte stör landskapets harmoni i förhållande till OUV:s² egenskaper. Men i det här fallet har själva grunden för dess nominering till WHL varit och är fortfarande: "Det unika, vidsträckta, platta och öppna jordbrukslandskapet erbjuder oöverträffad utsikt över enastående skönhet". Dessa aspekter kommer att gå förlorade genom införandet av vertikala element som inte är tidlösa.

Med vindkraftverken av denna storlek kommer en ny markanvändning att läggas till jordbrukets produktionsmark, den för energiproduktion.

I "Motivering för inskrivning" av södra Ölands odlingslandskap på världsarvslistan anges att ingen annanstans i Europa är ett medeltida landskap "så distinkt och lätt dechifferbart"; förmågan att uppfatta och förstå de kulturella värdena lyfts fram: "Platsen har en utmärkt förmåga att illustrera de värden och de kulturella särdragen som är förknippade med odlingslandskapet". Alla dessa värden kommer att gå förlorade. Ett grundläggande krav för upptagande på världsarvslistan är att området kan upprätthålla äkthetskraven, och i UNESCO-rapporten konstateras att området gör detta genom att de betydande kulturella särdragen på södra Öland överlever med ett minimum av främmande tillägg eller modifieringar. Det är därför en avgörande fråga att Södra Öland inte störs av särdrag och förändringar som är främmande för området. Det nuvarande förslaget om stora vindkraftverk skulle innebära en betydande skada på det värde som fastigheten var inskriven för."

---

² Enastående universellt värde

Ljusföroreningar

Hinderbelysning³, tillkommer utöver dominerande höjd och rotdrörelser. Alla föremål som är högre än 45 meter ska ljusmarkeras enligt Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. I en vindkraftspark där vindkraftverkens totalhöjd är 150 meter eller högre ska de vindkraftverk som utgör parkens yttersta gräns markeras med högintensivt vitt, blinkande ljus, medan de inre vindkraftverken markeras med ett medelintensivt, rött fast ljus. Det är det intensivt blinkande ljuset vi får in i sov- eller vardagsrum samt trädgårdar.

Från boken Mörkermanifestet:

“Ljus och mörker har styrt livet i miljarder år, med en uråldrig och taktfast rytm - ända tills glödlampan uppfanns. I dag dominerar gatlyktor och fasadbelysningar natten och på bebyggda platser blir det sällan helt mörkt. Att se stjärnhimlen en molnfri natt är en sällsynt upplevelse. Ljusföroreningar har seglat upp som ett av våra verkligt stora miljöproblem, om än obekant för de flesta. Flyttfåglarnas navigering störs och insekternas pollinering uteblir. Vårt behov av det naturliga mörkret och vikten av att låta den uråldriga rytmen ha sin gång - såväl för den biologiska mångfaldens skull som för människans väl och ve. Inte mindre än en tredjedel av alla ryggradsdjur och nästan två tredjedelar av alla ryggradslösa djur är nattlevande, och det är alltså efter att vi människor somnat på kvällen som det mesta av naturens verksamhet sker.”

Det naturliga mörkret på södra Öland lockar fotografer och astronomer. Fotografen Jörgen Tannerstedt⁴ berättar för Kalmarposten: *“Det är ju oerhört meditativt att vara ute i mörkret helt själv. Att stå ute på Alvaret, det är helt tyst, ingen biltrafik och helt mörkt. Det är en väldigt speciell känsla att stå där helt ensam och uppleva tystheten och tomheten.”*

Buller

Inversion är ett meteorologiskt tillstånd som ofta förekommer över södra Öland. Det innebär att luft lägger sig som ett lock på låg höjd över ett område. Ljud kan då studsas mot inversionslocket i stället för att spridas uppåt. Påverkan av buller ökar därmed påtagligt både i styrka och utbredning jämfört med tillämplig ljudberäkning. Vintertid inträffar detta som frost på till exempel tak eller mark vid plusgrader som ett exempel. Förutsättningen är att det högre upp blåser från verken men är vindstilla på marknivå. Sommarkvällar inträffar detta oftare, då man vill sitta ute men får fly inomhus.

För att göra beräkningar av vindkraftsbuller måste man börja med att mäta hur mycket ett vindkraftsverk faktiskt låter. Professor Ken Mattsson⁵, Uppsala Universitet, arbetar både med mätningar under faktiska förhållanden och att ta fram en beräkningsmodell som speglar verkligheten.

---

³ <https://group.vattenfall.com/se/var-verksamhet/vindprojekt/faq-vindkraft/vad-ar-hinderbelysning>

⁴

<https://kalmarposten.prenly.com/p/kalmarposten/2023-02-22/a/jorgen-forevigar-stjarnhimlen-med-magiska-fotografier-man-blir-lite-smafilosofisk/841/962983/38131833>

⁵ <https://www.uu.se/nyheter/2024/2024-06-04-raknar-pa-buller-med-precision>

Fastighetsvärden

Regeringens utredning *Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)*⁶ var ute på remiss 2023.

Utredningen konstaterar

"I vår forskningssammanställning om vindkraftens effekt på näraliggande fastighetsvärden (se bilaga 11), visar en klar majoritet av de europeiska forskningsstudierna att fastighetsvärdet går ned när en vindkraftspark etableras i närheten."

Det finns för svenska förhållanden två seriösa studier som fastställer att det är så även i Sverige. *The Socio-Economic Cost of Wind Turbines: A Swedish Case Study*⁷ 2021

"Våra slutsatser visar tydligt en relativt betydande kapitalisering och att denna kapitalisering är relativt lokal, inom åtta kilometer från vindkraftverket. Stora vindkraftverk, eller stora samlingar av vindkraftverk i vindkraftsparker, ger en större inverkan på den socio-ekonomiska kostnaden för lägre fastighetsvärden".

Resultatet har bekräftats i Prof Mats Wilhelmssons efterkommande studie 2022 *Valuating the negative externality of wind turbines: traditional hedonic and difference-in-difference approaches*⁸, där närmare 600 000 svenska fastighetstransaktioner under åren 2005 till 2018 ligger till grund för slutsatsen. Under perioden var verken lägre än de är idag.

Skyddsavstånd

Oskarshamns vindbruksplan 2024 fastställde ett skyddsavstånd på 3500 meter "Till bostadsbebyggelse ska ett tillräckligt skyddsavstånd från vindkraftsverk hållas så att ingen bostad utsätts för oacceptabla störningar. Kommunen har bedömt att skyddsavståndet på land ska vara 3500 meter. Skyddsavstånd gäller inte för gårdsverk med en totalhöjd på 20–50 meter eller ett verk vars rotordiameter understiger tre meter."

Med vårt flacka landskap där ljud och ljus når betydligt längre än i ett kuperat skogslandskap bör cirkeln utvidgas ännu mer.

Både Borgholms och Oskarshamns kommuner anser att inga vindkraftsetableringar ska ske i Kalmarsund. Området för Utgrunden är en kvarleva från en tidig etablering med 7 verk som nedmonterades för flera år sen. Med dagens förutsättningar är platsen inte lämplig, vare sig för vindkraft eller annan energiproduktion.

Vad gör Utgrunden på kartan?

---

⁶

<https://www.regeringen.se/remisser/2023/05/remiss-av-betankandet-vardet-av-vinden---kompensation-incitament-och-planering-for-hallbar-fortsatt-utbyggnad-av-vindkraften-sou-202318/>

⁷ <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/12/6892>

⁸ <https://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:1674034/FULLTEXT01.pdf>

Nej till vindkraft i hela kommunen

Världsarvet och den unika naturupplevelse som vårt landskap bjuder på ska vi vara rädda om. Kommunens ledord är växtkraft och livskvalitet. Vindkraft med störande hinderbelysning, buller och sjunkande fastighetsvärden är dess raka motsats. **Vi yrkar på att områden för energiproduktion helt tas bort från översiktsplanen.** Sverige är redan med råge Europas största exportör av el. Vi anser, liksom regeringen, att vindkraft till havs inte är lämpligt, varken i Kalmarsund eller runt Öland.

Gårdsproduktion

De andra energislagen är knappast lämpliga att lägga där det blåser som mest. Vår mest värdefulla mark ska användas till jordbruket. Sverige är redan under 50% självförsörjningsgrad för livsmedel. Att lägga solceller på gårdens tak, ansluta något batteri eller producera biogas i mindre skala bör anses förenligt med världsarvets bevarande som odlingslandskap.

Bifogade filer

är i sin helhet del av våra synpunkter:

- ICOMOS Sweden 2011.pdf
- ICOMOS comments on Proposed windturbines 2013.pdf
- Svensk översättning ICOMOS comments on Proposed windturbines 2013.pdf

Kommentarer i urval

- Vi besöker med stor glädje södra Öland med jämna mellanrum. Vi avvisar utbyggnad av vindkraft som stör och förstör den känsliga kulturmiljön i världsarvet.
- De stora planerade vindkraftverken ger en dystopisk framtidsbild på en paradisisk plats. Detta kommer att påverka både besöksnäringen och att de som växer upp här, inte kommer att vilja vara kvar. Vi har ovärderliga och unika platser på Södra Öland som vi kan vara stolta över. Att radera detta vore att omedelbart förstöra dessa värden och generationer framöver kommer inte att ha ett världsarv och den livskvalitet de idag känner ansvar och tillhörighet till.
- Är för naturligt ljud och ljus, inte onaturligt oljud och ljussken.
- Ställer oss negativa till den nya översiktsplanen. Framst för att den kommer ha negativ inverkan på fågellivet på södra Öland. Risken att vi tappar Unesco statusen samt att vi måste säkerställa inflygningslederna till Ronneby flygplats.
- Varför byggs det fortfarande, trots att de flesta vindindustrier går i konkurs?
- Varför ska Mörbylånga förstöra Södra Ölands attraktivitet och natur med väder och årstidsberoende slumpkraft som bara saboterar Sveriges elförsörjning?
- Solceller på tak är välkommet men inte på åkermark eller vindkraftverk.
- Inga industrier eller vindkraftverk i det långsmala Kalmarsund som skulle förstöra två kustlinjer och såväl världsarv som dess enastående utsikt.
- Förstör inte Ölands landskap med energiproduktion.

- Nej tack! Skall inte förstöra mer natur och miljöer.
- Vi skall värna om vårt landskap. Det skall inte göras till vindkrafts- och solcellsindustriplaneringar. Naturen och djurlivet är viktigare än ökad elproduktion och export av el till andra länder.
- Storskalig energiproduktion med vindkraft och solkraft hör inte hemma på Öland. Med Ölands öppna landskap fullständigt ruinerar det naturvärdena.
- Väderberoende kraftproduktion löser inte problemet med energibrist, som oftast uppstår när det är kallt, mörkt och vindstilla. En ganska kortsiktig lösning för energiproduktion som förstör oersättlig natur och miljö för all framtid är både oansvarig och oförsvarlig ur kommande generationers perspektiv.
- Ljuva, unika Öland gör själen sund! Låt det så förbli!! Från stor vindkraftsindustri; spara världsarv - och Kalmarsund.
- Cementas befintliga vindkraftverk, är vidrigt, ett svischande ljud, dygnet om, med vilken rätt har de att förstöra ett helt samhälle? Vi har planer på att sälja och flytta. Mer vindkraft saboterar hela södra Öland och blir mindre attraktivt. Se framåt, vindkraft är en döende teknik, tack och lov.
- Detta vill vi absolut inte ha i vårt närområde.
- Vårt vackra kustlandskap skall inte förstöras med industrier som både är miljöförstörande och hälsovådligt både för djur och människor. Företagen som bygger och driver dessa vindindustrier kommer inte montera ned och forsla bort avfallet när de är uttjänta. Vad jag förstått så behöver företagen inte sätta undan pengar till detta enorma kostsamma arbete utan de kan bara sätta företaget i konkurs och där står då skrotet kvar. Återstår då som vanligt skattebetalarna som från början inte ville ha industrin att betala den notan. NEJ till all vindkraft!
- Nej till vindkraftverk, ja till ett friskt och sunt djurliv och ett effektivt energisystem.
- Hur kan man som kommun ödelägga stora delar av miljön i tron att vindkraftsindustri är hållbar, förnyelsebar och nödvändig? Naturmiljön, närboende, turister (inklusive fågelskådare) och elkonsumentkollektivet blir naturligtvis lidande och det kan väl knappast vara en kommuns roll att sälja ut boende- och naturmiljö för - ja vadå...?
- Varför satsa på vindkraft som är olönsamt, skadligt för människor och djur. Det går inte att bo i närheten pga av ljudet och vad vet vi hur mycket mikroplaster skadar människor och djur.
- Varför bygga sönder södra Öland med dessa mastodontbyggen. Helt vansinnigt i ett världsarv och där djur och fågelliv påverkas. Ingen information har skett på södra ön i god tid. Möten i mycket nära anslutning till midsommar och sista dag att lämna synpunkter. Inte ok!
- Nej till generationsväxling. När tillstånd går ut för befintliga verk ska de monteras ned.
- Jag stämmer helt med dessa värdefulla synpunkter. Inte minst det underliga faktum att Mörbylånga kommun driver dessa energifrågor så energisk. Vilka fördelar av detta destruktiva arbete har vi respektive kommer vi att få, som boende i kommunen?
- Vi är oroliga och mycket ifrågasättande att det finns planer för energiproduktion ute på Alvaret. Ute på Världsarvet!
- Varför ska Öland och dess unika naturvärden förstöras?
- Ett världsarv ska värderas högre än ett riksintresse (eller andra intressen). Ett världsarv gäller mänskligheten!